

Paweł Pajorski

Administracja zintegrowanymi systemami zabezpieczeń technicznych i ochrony fizycznej w kontekście ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń

Zeszyt Naukowy 3, 104-110

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Administracja zintegrowanymi systemami zabezpieczeń technicznych i ochrony fizycznej w kontekście ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń

Rozważania autora zasugerowane w tytule artykułu w celu uzyskania godnej wykładowcy kierunku: administracja przejrzystości i zwięzłości, rozpoczną od warstwy definicyjnej.

1. Definicje

1.1 Administracja

Administracja (łac. *administratio* – kierowanie, zarządzanie, *administrare* – służyć, zarządzać) jest formą zorganizowania społecznego, kształtowaną przez wieki, zjawiskiem leżącym w polu zainteresowania tak prawników, jak i socjologów, ekonomistów, politologów czy psychologów. Tam, gdzie podejmuje się wspólnie jakieś działanie, musi pojawić się pewna forma administracji. Jest to, ogólnie mówiąc, objęte podziałem pracy (a więc pewnym porządkiem wiążącym działającego z przypisanym mu celem) działanie człowieka; jest to zjawisko społeczne, na które składają się określone działania określonych podmiotów.

1.2. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo to stan, który daje poczucie pewności i gwarancje jego zachowania oraz szansę na doskonalenie¹. W Wyższej Szkole Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie w kontekście Misji Uczelni w znacznym stopniu opierającej się o tzw. efekt „Modern Bushidō”, często bezpieczeństwo rozważane jest jako wartość².

¹ Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania, Warszawa 2000, s. 17.

² Piwowarski J., *Bezpieczeństwo rozumiane jako wartość – istotnym elementem administracji systemami bezpieczeństwa*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, nr 1, Kraków 2007.

1.3. System bezpieczeństwa

System jest deterministyczną całością utrzymującą swoje istnienie dzięki wzajemnym interakcjom zachodzącym między elementami tworzącymi ten system³.

System bezpieczeństwa to skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom⁴.

W skład Systemu Bezpieczeństwa wchodzi:

- A. Ochrona techniczna (systemy elektroniczne, systemy mechaniczne, systemy budowlane),
- B. Ochrona fizyczna (WSO i koncesjonowane agencje ochrony),
- C. Służby państwowe (Policja, PSP, SG, SM, SC, Pogotowie Ratunkowe),
- D. Obrona Cywilna.

3. Charakterystyka współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa dóbr kultury

3.1. Rodzaje zagrożeń dóbr kultury

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Rozdział 2, art. 5) – Dz. U. nr 114 poz. 740 z zm., z dnia 22 sierpnia 1997 r. – wprowadza pojęcie obszarów, obiektów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne lub odpowiednie zabezpieczenie techniczne.

Do obiektów tych zaliczamy m.in.: obszary, obiekty, urządzenia i transporty ważne ze względu na inne interesy państwa w szczególności, m.in.: muzea i inne obiekty, w których zgromadzone są dobra kultury narodowej oraz archiwa państwowe.

Zagrożenia na jakie narażone są w/w obiekty, jak wiadomo, to ogólnie rzecz biorąc utrata, uszkodzenie lub zniszczenie.

Ogólnie rzecz biorąc zagrożenia te możemy podzielić na naturalne i cywilizacyjne oraz na militarne i niemilitarne.

Zagrożenia te związane są zarówno z:

a. miejscem występowania:

- zagrożenia wewnętrzne,
- zagrożenia zewnętrzne,

b. przyczyną powstawania:

- przestępcza działalność osób,
- siły przyrody,
- następstwo nieprawidłowego funkcjonowania urządzeń w obiektach,

³ Por. Bertalanffy L., *Ogólna teoria systemów. Podstawy, rozwój, zastosowania*. PWN, Warszawa 1984.

⁴ Słownik terminów z zakresu Bezpieczeństwa Narodowego, AON, Warszawa 2002, s.139

lub, jak kto woli, z:

1. zagrożeniami związanymi z działaniem siły wyższej i niezawinionej awarii technicznej,
2. błędem ludzkim,
3. celową działalnością.

Można je też podzielić na te o charakterze:

- a. indywidualnym,
- b. zorganizowanym .

Jest to moment, w którym przeważnie przychodzą na myśl: kradzieże, pożary, powodzie, zalania, akty wandalizmu. Czasami dodaje się jeszcze akty terroryzmu, katastrofy budowlane czy też działania wojenne. Te właśnie zagrożenia w dużej mierze sprowadzają się do czynnika ludzkiego jako mniej lub bardziej świadomego czynnika sprawczego lub pośredniczącego w powstawaniu tych zagrożeń.

3.2. Bezpieczeństwo obiektów

Bezpieczeństwa obiektów nie zagwarantuje nam tylko odpowiednia ilość oraz wielkość systemów bezpieczeństwa. Nie zagwarantują go również poprawne ich zaprojektowanie, wykonanie czy też umożliwienie komunikacji z innymi urządzeniami technicznymi oraz komputerowymi systemami nadzoru. Bezpieczeństwo zagwarantować mogą jedynie systemy zintegrowane, umożliwiające zarówno rozwiązywanie nietypowych problemów technicznych jak również współpracę wszystkich systemów zainstalowanych na danym obiekcie, nadzorowanie obiektów rozproszonych na danym obszarze oraz dające komfort ich obsługi.

Wiele się mówi zarówno o integracji bezpośredniej (na poziomie sprzętowym) oraz integracji przez system zarządzający (centralne zarządzanie poprzez komputerowy system nadzoru) jednakże pamiętać należy, że ochrona dóbr kultury to specyficzna działalność. Specyficzna nie tylko z racji swojego charakteru, ale także z racji stosowanych sposobów w ramach form ochrony.

Ustawa z dnia **22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia** (Dz. U. z 1997 r. nr 114 poz. 740 z zm.) w art. 3 wskazuje, że:

Ochrona osób i mienia realizowana jest w formie:

1. bezpośredniej ochrony fizycznej:
 - a) stałej lub doraźnej,
 - b) polegającej na stałym dozorze sygnałów przesyłanych, gromadzonych i przetwarzanych w elektronicznych urządzeniach i systemach alarmowych,
 - c) polegającej na konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych,

2. zabezpieczenia technicznego, polegającego na:

- a) montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania,
- b) montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania.

Jak łatwo zauważyć, w większości obiektów zabytkowych, muzeów, bibliotek, archiwów lub innych obiektów gromadzących i przechowujących materialne dobra kultury obie formy ochrony, zarówno ochrona fizyczna, jak i zabezpieczenie techniczne współistnieją w mniejszym bądź większym zakresie.

Niestety występują w tych obiektach dwa podstawowe problemy. Pierwszy to brak integracji systemów bezpieczeństwa realizowanych zarówno w formie zabezpieczenia technicznego jak i ochrony fizycznej. Drugi to wadliwe administrowanie tymi systemami, sprowadzone do administrowania poszczególnymi systemami (osobno SSWiN, osobno CCTV, osobno KD itd.), a nie, jak winno to mieć miejsce, systemem zintegrowanym.

Wydawać by się mogło, że czasy, w których poszczególne systemy bezpieczeństwa funkcjonowały samoistnie pomimo tego, że zainstalowane były w jednym obiekcie i informacje z nich docierały niekiedy do jednego miejsca, bezpowrotnie minęły. Niestety nie dotyczy to chyba większości obiektów, o których mówimy, w Polsce. Zabezpieczenia techniczne oraz inne systemy bezpieczeństwa realizowane były (i niestety nadal są) w takich obiektach przez szereg lat. W niektórych funkcjonują jeszcze systemy SWiN i SAP instalowane w latach 80. ubiegłego wieku. W takiej sytuacji trudno cokolwiek mówić o ich integrowaniu, bo nie są w stanie ze sobą współpracować przede wszystkim ze względów czysto technicznych. W okresie, o którym mówimy, nikt tak naprawdę nie myślał o integracji systemów bezpieczeństwa w tego typu obiektach, toteż systemy zarówno na etapie projektowania samych urządzeń, jak i na etapie ich instalowania stanowiły samoistne systemy. Obecnie to się zmienia, chociaż nie wszystkim na tym zależy, dlatego też niekiedy nawet współcześnie instalowane systemy zabezpieczeń technicznych nie zawsze udaje się zintegrować. Toteż istotnym „elementem integrującym” był i jest nadal człowiek, człowiek, który przeważnie integruje te systemy na poziomie administrowania nimi. Niestety, przeważnie, każdym z osobna.

4. Człowiek jako istotny element integrujący – administrator systemu „zintegrowanego”

4.1. Czynniki ludzkie

Bezpieczeństwo zależy od dobrze funkcjonujących zintegrowanych systemów zabezpieczeń technicznych oraz od dobrze zmotywowanego, profesjonalnie przygotowanego do realizacji swoich zadań ochronnych człowieka będącego pracownikiem

ochrony fizycznej, człowieka będącego pracownikiem zabezpieczenia technicznego oraz człowieka będącego administratorem systemów/systemu zintegrowanego.

Niestety, czynnik ludzki jest zawodny we wszystkich trzech wymienionych wyżej obszarach. Jest wiele zagrożeń zależnych od człowieka, jednakże na część z nich mało kto zwraca uwagę. Chodzi tu przede wszystkim o ochronę fizyczną obiektów i transportów dzieł sztuki. W chwili obecnej w większości obiektów to pracownik ochrony fizycznej jest elementem integrującym systemy, a co za tym idzie „doraźnym administratorem” systemów. Od niego zatem zależy, czy sygnał z poszczególnych systemów zostanie odpowiednio zinterpretowany i przekazany do odpowiedniej komórki realizacyjnej. To pracownik ochrony fizycznej podejmuje decyzję o podjęciu interwencji lub jej niepodejmowaniu. To od niego, od jego kwalifikacji zawodowych, doświadczenia i etyki zawodowej zależy sposób reakcji na określone sygnały pochodzące ze źródeł technicznych jak i osobowych. To od niego zależy cały proces administrowania poszczególnymi systemami lub systemem zintegrowanym jeżeli taki istnieje. Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych, nikle doświadczenie i brak etyki w kontekście integracji systemów bezpieczeństwa są jednym z głównych zagrożeń pochodzących od czynnika ludzkiego jakim jest pracownik ochrony fizycznej. Nie wspomnę już o braku jakichkolwiek kwalifikacji w zakresie administrowania systemami bezpieczeństwa.

4.2. Stan obecny ochrony fizycznej

Ochrona dóbr kultury realizowana w formie ochrony fizycznej realizowana jest przez dwa rodzaje podmiotów. Są to Wewnętrzne Służby Ochrony (WSO) tworzone na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej lub podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie ochrony osób i mienia.

Stopień bezpieczeństwa zależy w dużej mierze od jakości ochrony realizowanej przez te podmioty, a z tym różnie bywa.

W głównej mierze zależy to od:

- 1) kwalifikacji zawodowych pracowników ochrony fizycznej,
- 2) systematycznych szkoleń doskonalących pracowników ochrony fizycznej,
- 3) wyposażenia i uzbrojenia pracowników ochrony fizycznej,
- 4) planu ochrony,
- 5) analizy bezpieczeństwa,
- 6) świadomości administracji jednostki organizacyjnej na rzecz której realizowane są zadania ochronne,
- 7) współpracy pomiędzy podmiotem realizującym zadania ochronne, a służbami państwowymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo.

4.3. Stan obecny zabezpieczeń technicznych

Ochrona dóbr kultury realizowana w formie zabezpieczenia technicznego realizowana jest przez podmioty, które uzyskały koncesję MSWiA na usługi ochrony osób i mienia w formie zabezpieczenia technicznego, polegającego na:

- a) montażu elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia, oraz eksploatacji, konserwacji i naprawach w miejscach ich zainstalowania,
- b) montażu urządzeń i środków mechanicznego zabezpieczenia oraz ich eksploatacji, konserwacji, naprawach i awaryjnym otwieraniu w miejscach zainstalowania.

Niestety, podobnie jak w przypadku usług w zakresie ochrony fizycznej, stopień bezpieczeństwa zależy od jakości usług realizowanych przez pracowników zabezpieczenia technicznego oraz od jakości i klasy użytego sprzętu.

W głównej mierze zależy to, podobnie jak w przypadku ochrony fizycznej, od wszystkich 7 w/w punktów (z tym że dotyczy to pracowników zabezpieczenia technicznego nie ochrony fizycznej) oraz klasy wykonania systemu, jakości użytych elementów i dokładności wykonania (zgodnie z przyjętymi założeniami, projektem, zasadami sztuki i normami).

Na nic jednak pójdą wysiłki zarówno, nawet najlepszych, pracowników ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego jeżeli administrator zintegrowanego systemu bezpieczeństwa nie będzie spełniał swojej roli.

To przecież od administratora systemu bezpieczeństwa, w skład którego wchodzi zarówno system ochrony fizycznej, jak i system zabezpieczeń technicznych, zależy poziom integracji systemów, jakość obsługi, przyjęte procedury itp.

Jeszcze nie wszyscy, niestety, zdają sobie sprawę z tego, że „administracja i opieka nad wdrożonymi systemami bezpieczeństwa jest najistotniejszym elementem pozwalającym na zachowanie ich pełnej, bezawaryjnej funkcjonalności oraz integralności. W przypadku dużych, złożonych rozwiązań w zmiennych środowiskach organizacyjnych, systematyczna administracja i opieka są warunkiem niezbędnym i koniecznym.

5. Wyzwania

W dobie współczesnych zagrożeń przed wszystkimi osobami tworzącymi poszczególne elementy systemu bezpieczeństwa stoi szereg wyzwań. Zaliczamy do nich m.in.:

- a) odpowiedni poziom kwalifikacji zawodowych pracowników ochrony fizycznej i technicznej (w dobie zagrożeń terrorystycznych, katastrof i kataklizmów samo posiadanie licencji to zbyt mało) – zawodowe szkolenia specjalistyczne,
- b) opracowanie stosownych procedur współpracy pomiędzy Policją, PSP i PR a WSO lub AO (obecnie w ustawie jest mowa o współpracy SUFO z Policją,

jednostkami ochrony przeciwpożarowej, OC i strażami gminnymi na zasadzie „wymiany informacji”, co w świetle stosownego rozporządzenia⁵ sprowadza się wyłącznie do przekazywania informacji do w/w podmiotów, nie działa to niestety w drugą stronę),

- c) wspólne szkolenia WSO czy też AO z w/w służbami,
- d) wspólne wewnętrzne szkolenia personelu jednostki chronionej i WSO czy też AO,
- e) rzeczywiście **pełna integracja elementów systemu bezpieczeństwa** jako skoordynowanego wewnętrznie zbioru elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, **ukierunkowanych na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom**,
- f) rzeczywiste, w pełni profesjonalne przygotowanie zawodowe administratorów zintegrowanych systemów bezpieczeństwa.

Bibliografia

1. Bertalanffy L., *Ogólna teoria systemów. Podstawy, rozwój, zastosowania*, PWN, Warszawa 1984.
2. Pajorski P., *Integracja systemów bezpieczeństwa jako współistnienie zintegrowanych systemów zabezpieczeń technicznych i ochrony fizycznej w kontekście ochrony dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń*, Materiały pokonferencyjne „Ochrona dóbr kultury na wypadek szczególnych zagrożeń – integracja systemów bezpieczeństwa”, Kraków, 23–25 września 2009 r., Szkoła Aspirantów PSP.
3. Pajorski P., *Ochrona – System bezpieczeństwa – Polemiki słów kilka*, Przegląd Strzelecki ARSENAL, Nr 2(35) 2007.
4. Pajorski P., *Szkolenia zawodowe pracowników ochrony*, Biuletyn Informacyjny Nr 2/2007 (91) Polskiej Izby Ochrony Osób i Mienia, s. 38 oraz Ochrona Mienia i Informacji Nr 1/2007.
5. Piwowarski J., *Bezpieczeństwo rozumiane jako wartość – istotnym elementem administracji systemami bezpieczeństwa*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, nr 1, 2007.
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 grudnia 1998 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).
7. Słownik terminów z zakresu Bezpieczeństwa Narodowego, AON, Warszawa 2002.
8. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia – Dz. U. nr 114 poz. 740 z zm.

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 18 grudnia 1998 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad współpracy specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych z Policją, jednostkami ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej i strażami gminnymi (miejskimi).